

INDRUKKEN EN HERINNERINGEN DOOR J. DE MEESTER. X

Gisteren toefde ik in een gezin, waar de zoon niet anders lijkt dan 'n nieuwe druk des vaders. Beiden zijn getrouwe klanten van Rottestad's eersten kleedermaker; beiden hebben het, ook bij den vader nog bruine, haar boven den linkerslaap recht gescheiden; beiden zijn rijzig bij zekere breedheid, ook den jongeling reeds eigen. Zooals eens zijn vader deed, studeert nu junior in de rechten. Er was helaas sprake van politiek: ik zit dan (overdrachtelijk gesproken, want de waarheid is ongelukkigerwijs minder sierlijk) met den mond vol tanden. Luisteren deed ik naarstiglijk. Want lang genoeg woon ik in deze stad, om dagelijks belang te stellen in het — misschien vóór mijn of althans vóór uw sterven nog klaar te komen — Verdrag met België. De vader, hevig anti-Brussel, ergerde zich niet weinig aan de vergoelijkende meeningen van... zijn dubbelganger. Dit woord zegt waarlijk niet te veel. Zoo de zwaarte van de stemmen al op verschil in leeftijd duidde, de klank, vooral de woorden zelf, de keus, de zinsbouw, heel de betoogtrant, zij troffen door een verbluffende gelijkheid. Dus kreeg ik in eenzelfde vocabulaire 'n beurtzang te hooren van voor's en tegen's. Waaraan was dat toe te schrijven? Leeftijd? Verblijf aan eenzelfde academie in verschillende tijdperken? Maar beiden spraken ernstig en fel. En zoo ontving ik — niet voor het eerst! — den indruk, dat in eenzelfde zaak veel er voor kan zijn te zeggen en veel er tegen. De eigen meening schakel ik uit, nu; meer dan de vaderlandsliefde goedvindt: ik geef het effect weer van dat debat. Immers plaatste dit een gewoon verschijnsel in een licht, dat het tot iets zonderlings maakte. Dat in eenzelfde zaak met overeenkomstige dialektiek veel vóór kan te zeggen zijn en veel tegen, mijn hemel, als verslaggever in Raaden Rechts- en Nutzaal (om van de Fransche Kamer te zwijgen) heb ik het ervaren in welhaast alle dialecten van Nederland, vooral, wanneer ik de congressen op Paasch- en Pinksterdagen er in mijn souvenirs nog bijvoeg. Hier vroeg ik mij af: zijn dat nu de geslachten? dacht wat nu oud is per se anders dan wat nu jong is of minder oud? Telkens merkt men dat in de kunst, die ook daarmee dan geeft een beeld van het leven. Het treffende hier was, bij 't verschil der meeningen, de gelijkenis der sprekers.

Overigens doet de tegenspraak van een zoon altijd ietwat pijnlijk aan. Was het debat van gisteren voor mijn gevoel — de zaak, waar het om ging, buiten rekening gelaten — vooral grappig, door zóóveel verschil bij zóóveel overeenkomst, ruim drie-en-veertig jaar geleden hoorde ik een tegenspraak, welke mij lichtelijk ontstemde en bij de herhaling onaangenaam trof, totdat ik ook daarvan de verklaring kreeg. Het was 107, rue de l'Université te Parijs, aan een lunch bij Busken Huet, de laatste week van Februari 1886. De heer des huizes wees een werk van Rembrandt, naar een gegeven dat deze meer dan eens heeft gebruikt, aan met een jaartal. Onmiddellijk kwam er tegenspraak van de overzijde der vierkante tafel. Rembrandt had dat onderwerp dat jaar in het geheel niet behandeld, althans

bestond hier geen enkel blijk van: het door den heer des huizes bedoelde schilderij was van twee jaar vroeger. Later noemde de heer des huizes een Italiaansch kunscriticus. U bedoelt.... En er volgde een andere naam. Beide verbeteringen kwamen.... van den zoon des huizes. Wat mij als gast verlegen maakte, was een ongeduldstrek op des vaders gelaat. 't Was de eerste maal, dat ik hen samen zag. Het is de laatste maal geweest. Den vader mocht ik nog tweemaal bezoeken.

Toen, op een der eerste Meidagen van hetzelfde jaar, volgde ik den zoon op het kerkhof van Montparnasse achter de baar zijns vaders: deze was in den avond van den 1sten Mei, na met vrouw en zoon gedineerd te hebben en druk met dezen geredetwist

over Paul de Saint-Victor, alleen in zijn werkkamer plots overleden. Dezelfde, met hen meer gemeenzame landgenoot, die mij van dat suprême debat verhaalde, stelde mij gerust over de tegenspraak die mij had bevreemd. De vader kan niet gegriefd geweest zijn: hij wist, dat zijn helaas niet gezonde zoon (die nochtans een klein jaar langer zou leven dan de vóór den 60sten jaardag gestorven vader) geestelijk een wonderkind was en leidde diens studiën, meer specialiseerend dan hij de zijne had kunnen doen.

De Huets voelden zich thuis te Parijs. Afstammeling van réfugiés, heeft de zoon om eene, zeer eervol vervulde betrekking aan de groote Bibliothèque Nationale te verkrijgen, gebruik gemaakt van het recht tot „réintégration dans la nationalité française”; Conrad Busken Huet heeft dit naar men in zijn brieven kan lezen, nooit willen doen. Wel heeft hij voor Fransche organen willen werken. In zijn uitmuntend Fransch boek over Huet maakt Dr. Johannes Tielrooy

gewag van een naar het schijnt niet aanvaard aanbod om in de *Figaro* kronieken over Nederland te schrijven. Te Parijs heb ik hooren spreken over een teruggekregen opstel, bij de *Revue des Deux Mondes* ingezonden. Wel schijnt het weekblad de *Revue Bleue* een of meer stukjes van hem geplaatst te hebben. Een vreemdeling slaagde vooral in dien tijd zeer moeilijk te Parijs. Met het veramerikaanschen der dagbladen, waarmede de *Matin* begonnen is, is het exclusivisme vanzelf verminderd; zoolwel aan het pasgenoemde blad als aan die Huet geweigerd hebbende *Figaro* hebben Nederlanders, kort of langer, een leidende rol in de afdeeling der buitenlandsche politiek vervuld. Zelf heb ik een paar maal een „premier Paris” in de *Temps* geplaatst gekregen over grondwetsherziening ten onzent (een kenschets zonder eigen meening!) doch hoewel ik het door mijn leeraar in het Fransch, den dichter du Castal, had laten nakijken, werd mijn stukje niet slechts bekort, maar had de Pressensé ook telkens in woordkeus en -schikking veranderd.

Meer dan Huet ten volle aanvaard, is te Parijs Professor A. G. van Hamel. Dank zij hem ging het zure grapje dat men er uit onzen tijd geen anderen naam kende dan dien van.... Schiedam (die dan klonk als stond er een k in), althans onder intellectueelen niet op. Van Hamel was geëerd en bemind, veel meer dan Huet homme du monde. Welsprekend, ook in den gewonen zin, sprak hij de Fransche taal als een Franschman; de hoogste lof, bij mijn weten door andere Nederlanders bemachtigd, was dat hunne uitspraak was als van de Polen. Telkens als Van Hamel de hem niet te lang vallende reis uit Groningen gedaan had, kreeg ik, evenals Pit en Lapidoth en wijlen E. Bunge, een stadstelegram; we ontmoetten hem dan in 't Café Riche. In '89, tijdens de vele congressen die met de wereldtentoonstelling samenvielen, zat hij daar met zijn tweelingbroeder, Professor G. A. van Hamel, den rechtsgeleerde. Hunne gelijkenis was zóó groot, dat ik later op den avond tusschen hen in over straat gaande, een oogenblik niet wist, wie mijn rechterbuur was en wie mijn linker! Toen in Riche zaten zij tegen den witten muur op de roode sofa en wij jongeren als eerbiedige leerlingen naast elkaar tegenover hen. Twee belangwekkend-mooie mannen, decoratief tot in den zwaren, iets verward krullenden haardos, bij den linksgezetene naar links, bij den rechter golvend naar rechts. Beiden kwamen van congressen: Strafrecht had een juridisch, Groningen een philologisch congres bijgewoond en zij vertelden elkander en ons, als in een beurtzang van vergenoegde herinneringen: — „Lombroso zei me....” Dan Groningen: „Ik had een apartje met Gaston Paris....” Even later Amsterdam weer: — „Enrico Ferri vond....” Groningen: — „Paul Meyer....” Het is een verschijnsel der levensvreugd, iets kinderlijks te kunnen geven aan grootemannen van bij de vijftig. Dit elkaar in de rede vallen klonk prettiger dan het debat der Huets. Mij zijn die souvenirs kenschetsend voor de gemoedsstemming, daar en daar.